Hälso- och sjukvårdsnämnden

FÖRSLAG TILL TILLÄGGSBESLUT
2019-06-18

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Ärende 8
HSN 2019-0363

Förslag till tilläggsbeslut gällande handlingsprogram för idéburna aktörer

De senaste åren har tyvärr flera verksamheter, som drivits av idéburna organisationer, tvingats lägga ner trots att de varit värdefulla för regionen och bidragit till att såväl lösa reella behov som att utveckla innovativa insatser inom hälso- och sjukvården. De idéburna vårdgivarna tillför ofta spetskompetens, erfarenheter och engagemang som inga andra aktörer kan erbjuda. Ericastiftelsens terapicenter för barn, Röda korsets traumavård för flyktingar och stressmottagningen för vårdpersonal på Ersta sjukhus är några exempel.

Vi har under lika lång tid saknat såväl vilja som förmåga från landstingets/regionens sida att förstå de idéburna organisationernas särart och drivkrafter. Dessa utgör en tredje sektor vid sidan om såväl den offentligt organiserade vården som de kommersiella aktörer för vilka en konkurrensutsatt marknad utgör den självklara arenan. För de idéburna aktörerna handlar det vanligtvis om ömsesidighet och förmåga att ta tillvara möjligheter till samverkan istället för beställningar och konkurrensvård. Svenska kyrkan och Röda korset bedriver sin verksamhet utifrån andra förutsättningar, och med helt andra syften, än de kommersiella aktörer som idag dominerar ”vårdmarknaden” i Stockholmsregionen.

Mot denna bakgrund välkomnar vi socialdemokrater att ett handlingsprogram för att stärka de idéburna vårdgivarnas möjligheter att bidra till regionens hälso- och sjukvård nu tas fram. Vi ser det som ett väsentligt första steg, men menar att ytterligare verktyg krävs om vi på riktigt ska kunna öka de idéburna organisationernas möjlighet att bidra till välfärden i vår region. För att göra verklig skillnad måste dagens beslut snabbt följas av ytterligare flera initiativ.

För det första måste begränsningen att ”stärka idéburna aktörers konkurrenskraft i vårdupphandlingar” kompletteras med policydokument som bekräftar de idéburna aktörernas särart som just idéburna organisationer. I grunden handlar det om att visa respekt för att de ska kunna ges möjlighet att, i samverkan med regionen, bedriva sin verksamhet

utan att tvingas in i en marknadslogik som de inte är anpassade för. Sveriges Kommuner och Landsting har, i kongressbeslut, formulerat det som att det handlar om ***”att utveckla modeller för långsiktigt hållbara relationer mellan kommuner, landsting och regioner samt civilsamhällets ideella och idéburna organisationer utifrån att dessa utgör en tredje sektor vid sidan om den kommunala organisationen och aktörerna på olika marknader”***. Vidare har SKL uttalat sitt stöd ”till de kommuner, landsting och regioner som arbetar med att utveckla relationerna till civilsamhällets ideella och idéburna organisationer ***på annat sätt än genom upphandling***”. Detta har lett till en stark utveckling på andra håll runt om i Sverige, men tyvärr inte i Stockholmsregionen. Här har utvecklingen tyvärr gått åt andra hållet.

Flera regioner i Sverige arbetar systematiskt med så kallade Idéburna-Offentlig Partnerskap (IOP). Idag finns, enligt uppgift, mellan 200-300 sådana, varav åtskilliga varit föremål för juridisk granskning. I ett (!) fall har det gått till rättslig prövning – det s.k. Alingsås-fallet – där en tidigare konkurrensutsättning av ett vårdboende ersattes av ett IOP. Denna IOP-överenskommelse tecknades mellan kommunen och den idéburna aktör som tidigare hade vunnit upphandlingen av vårdboendet, men där båda parter ogillade den fragmentisering som upphandlingsmodellen lett till och ville ersätta den med samverkan runt en vårdkedja.

I den hittillsvarande rättsliga prövningen har Alingsås kommun dömts till skadestånd för att ha brutit mot upphandlingslagstiftningen. Frågan är dock inte slutligt avgjord utan ligger för prövning i högsta förvaltningsdomstolen. SKL har, den 4 juni, tillskrivit domstolen och förordat prövningstillstånd, med hänvisning till att det saknas vägledande rättspraxis samt att det bör prövas huruvida det rör sig om en ”icke ekonomisk tjänst av allmänt intresse”. Samma aspekt prövas av den statliga utredning om idéburna aktörer inom välfärden, som i december kommer med sina förslag på området.

Utöver Alingsås-exemplet finns åtskilliga IOP där det inte bedömts föreligga någon konflikt med LOU eller annan lagstiftning. Det är tvärtom tydligt att det finns ett legalt utrymme för att ingå överenskommelse om IOP, även om det behöver tydliggöras. Även detta är en uppgift som ligger på den statliga utredningen om idéburna aktörer i välfärden. Dess uppdrag är bl a att ”***föreslå riktlinjer, kriterier eller andra tillämpbara instrument för ingående av idéburet offentligt partnerskap (IOP), i syfte att främja samverkan mellan idéburna aktörer och det offentliga***.”

Enligt vår uppfattning bör regionen redan nu förbereda sig för de möjligheter till samverkan som kommer att tydliggöras av utredningen i slutet av året. En given utgångspunkt är att det inte finns några juridiska hinder för IOP-överenskommelser på sådana områden som i dagsläget inte är konkurrensutsatta. Vi menar därför att regionen, inom strategiskt utvalda områden, redan nu bör välkomna idéburna organisationer att inkomma med förslag till IOP-överenskommelser på dessa områden.

Vidare bör vi i Stockholmsregionen lära av de andra regioner som kommit längre vad gäller samverkan med idéburen sektor. I såväl Skåne som Västra Götalandsregionen har det slutits regionala överenskommelser (RÖK) med den idéburna sektorn, vilket sannolikt är en förklaring till varför dessa har en betydligt starkare ställning där än här i Stockholmsregionen.

Vi menar vidare att regionen själv behöver höja ambitionen när det kommer till andelen välfärd som bedrivs av idéburna aktörer. I dagsläget bedrivs endast två procent av vården i Stockholmsregionen av idéburna aktörer, vilket är väsentligt under rikssnittet. Vårt förslag är att regionen bör sätta som mål att andelen idéburen välfärd år 2030 ska utgöra 10 procent av den totala volymen.

Det vi anfört ovan visar att olika vårdvalsmarknader i sig inte är en tillräcklig väg för att uppnå mångfald som inkluderar idéburna aktörer. Ambitionen att stärka de idéburna vårdgivarna ”konkurrenskraft” må vara vällovlig, men är fel fokus om det handlar om att verkligen uppmuntra den idéburna sektorn. Vad som istället behövs är en parallell modell för samverkan som skapar realistiska förutsättningar för den idéburna sektorn att bidra med det engagemang som är dess särart. När den utvecklats skapas också reella möjligheter för våra medborgare att välja mellan två olika typer av alternativ till offentligt organiserad hälso- och sjukvård – de vinstdrivande respektive den icke vinstdrivande.

Vi menar att regionen, gentemot de idéburna organisationerna, behöver en politik som utgår från ömsesidighet och gemensamt ansvarstagande istället för beställningar och konkurrens. Då krävs, precis som SKL i enighet angett i sitt positionspapper på området, modeller som bygger på samverkan i stället för konkurrens. Och då krävs att Region Stockholm förmår jobba med frågan utifrån den logik och de förutsättningar som är kännetecknet för de idéburna organisationerna.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår socialdemokraterna hälso- och sjukvårdsnämnden besluta:

att uppdra till förvaltningen att utarbeta ett förslag till program som utgår från de principer som SKL angett enligt redovisningen ovan, i syfte att stärka de idéburna organisationernas möjligheter att bidra till regionens hälso- och sjukvård.

att föreslå Regionstyrelsen att Region Stockholm ska ta initiativ till en regional överenskommelse med de idéburna organisationerna, av liknande slag som de som finns i Skåne samt Västra Götaland.

att föreslå Regionfullmäktige att Region Stockholm ska sätta upp ett mål om att 10 procent av den regionala hälso- och sjukvården år 2030 ska bedrivas av idéburna aktörer

att uppdra till förvaltningen att utarbeta ett förslag till program för att nå 10 procent-målet år 2030.

att uppdra till förvaltningen att identifiera och återkomma med förslag till strategiskt intressanta områden för samverkan med idéburen sektor, samt

att inbjuda idéburna organisationer att inkomma med förslag till IOP-överenskommelser på de områden som identifierats.